

Реч унапред

Реконструкција дводеценијског рада Друштва на једном важном пројекту од великог стручног и националног значаја – *такмичења из српског језика и језичке културе*, остварена је из дуга према наставном предмету, наставницима, професорима и генерацијама ученика које су полетно ушле у освајање знања и лепоте свог матерњег српског језика.

После двадесет година од покретања ове значајне активности Друштва може се са задовољством констатовати да је то најмасовније такмичење у нашим школама. Задаци и циљеви овог такмичења поставили су високе захтеве настави српског језика и књижевности и у дводеценијском трајању потврдили да су у домаћају стручне и квалитетне наставе.

Ово је у малом монографија такмичења из српског језика и језичке културе (какову могу сачинити све подружнице и удружени стручни активисти), која је ограничила приређивача на концепцијску дисциплину и примену ригорозне селекције документарне грађе, узимајући у обзир могући обим књиге.

Приоритетно место у књизи (90%) добили су ученици - учесници такмичења који су постигли врхунски резултат учествовањем на Републичком такмичењу. За оне који су блистали знањем и освојили 1, 2. и 3. место, било је простора и за имена њихових наставника и професора који су у своје ученике уградили изузетан труд и знање.

Остали део књиге посвећен је некој врсти хронологије такмичења са посебним освртом на рађање идеје о такмичењу, покретању и утемељењу. Забележени су први кораци које, у односу на време и околности у којима су настали, с правом можемо назвати циновским.

Дат је мали простор и за организацију самог такмичења, која је временом прилагођавана новим условима и усавршавана у свим сегментима.

Концепцијом ове књиге обухваћени су сви стручни тимови који су бринули о квалитету такмичарских задатака, организационој припреми и спровођењу републичког такмичења. Синхронизацијом овог разуђеног гигантског радног ешалона руководили су председници Друштва – Љубомир Поповић, Јован Деретић, Душан Иванић, Милорад Дешић, Милан Стакић (у својству потпредседника), опет Душан Иванић, Вељко Брборић (у шест узастопних изврсно организованих година) и садашњи председник Друштва Бошко Сувајић.

Са новим временом и техником која је ушла у школе и ђачке домове мењаће се и нормативи такмичења. Разрешитиће се и неке покренуте идеје, где се такмичење види као могућност да се открију и провере таленти, уместо квалитета редовне наставе, као до сада. Или, пак, идеја да филолошке гимназије и филолошка одељења у гимназијама широм Србије имају своју прилику за надметање ученика, јер они поседују комплетније и знатно боље филолошко образовање у односу на ученике других школа (одвојена је настава језика од наставе књижевности). То питање је покретано и раније, у време када су скоро боље резултате показивали ученици осталих гимназија и средњих стручних школа из унутрашњости Србије него филолошких гимназија, где су се са успехом јављали ученици увек истих професора. Последњих година резултати на Републичком такмичењу показују предност филолошких гимназија и филолошких одељења. Разрешење ове и других дилема решаваће тим врских филолога у сусрету са будућношћу наставног предмета и струке.

За двадесет година постојања такмичење из српског језика и језичке културе заталасало је наше школе, чак и оне где су наставници и професори били инертнији или недовољно стручни, ученици су их својом енергијом повукли у радни вихор. О томе најречитије говори преглед учествовања на такмичењу (у једној години и једном нивоу такмичења) са просечном бројком од око 25.000 ученика - учесника.

Једна генерација наставника и професора (са епитетом „елита у струци“) изборила се кроз такмичење за афирмацију квалитетне наставе, настојањем да ученици стекну трајнија лингвистичка знања о матерњем језику и сазнања о значају књижевног језика и језичке културе. Ово такмичење је изнедрило многе будуће научнике и људе умножених професија речи и пера, али пре свега људе који ће волети и бринути о српском језику – језику који увек чува идентитет народа.

Босиљка Милић*

*Босиљка Милић, члан Управе Друштва од 1976, секретар Друштва од 1990. год. до данас.

Напомена: Коришћена документарна грађа доноси се у изворном облику. Мора се имати у виду да је Друштво губитком своје просторије коју је имало у САНУ изгубило и своју архиву (1994. год.), затим се селило из кабинета у кабинет (за председником Друштва) и тек 2003. добија нову просторију на Филолошком факултету и сигурно место за своју архиву. У том периоду од десет година различито су оглашавани резултати са Републичког такмичења, отуда неуједначеност и у презентирању грађе у овој књизи. Уз то је увек било много грешака од окружних до Републичког такмичења, оне су исправљане при додели диплома, али нису увек сачуване исправке у списковима и касније у Билтенима. Зато су могуће грешке и у овој књизи. Све грешке учињене су из нехата, извађавамо се ученицима и наставницима ако се њихово име нашло на „погрешном“ месту. Верујемо да је број таквих грешака мали.

САДРЖАЈ

I	ПОКРЕТАЊЕ И УСТАНОВЉЕЊЕ ТАКМИЧЕЊА	9
	1. ПРВО ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ	22
	2. ОРГАНИЗАЦИЈА ТАКМИЧЕЊА.....	25
II	РЕПУБЛИЧКА ТАКМИЧЕЊА ОД ШК. 1990/91. ДО 2010/11. ГОДИНЕ	
	1. ПОЗДРАВНИ ГОВОРИ ПРЕДСЕДНИКА ДРУШТВА ...	29
	2. РЕЗУЛТАТИ УЧЕНИКА/УЧЕСНИКА НА РЕПУБЛИЧКОМ ТАКМИЧЕЊУ	43
III	ТАБЕЛАРНИ ПРЕГЛЕД УЧЕШЋА УЧЕНИКА НА ТАКМИЧЕЊУ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ од шк. 1990/91. до 2010/11. године.	225

I ПОКРЕТАЊЕ И УСТАНОВЉЕЊЕ ТАКМИЧЕЊА

Почетком 1990. године изабрана је нова Управа Друштва са председником проф. др Љубомиром Поповићем која је добила у аманет, као и претходне, активности које су захтевале велико ангажовање – организацију Зимског семинара са програмом стручнометодичког усавршавања наставника и одржавање континуитета у излажењу часописа „Књижевност и језик“. Међутим, новоизабрана Управа (председник Љубомир Поповић, потпредседник Петар Пијановић, секретар Босиљка Милић) настојала је да поред устаљених активности више одговори актуелним захтевима струке, јер је то било време када су се враћале гимназије у школски систем, са новим наставним програмима, повећаним фондом часова, матурским и пријемним испитима. Идеја о покретању такмичења која би значајније утицала на квалитет наставе, а посебно идеја о такмичењу из српског језика и језичке културе, преиспитивана је на релацији председника Друштва Љубомира Поповића, (ко)аутора Граматике за средње школе, који је добро познавао прилике на Катедри (колики ниво знања студенти доносе из средњих школа) и секретара Друштва Босиљке Милић, професора у Пожаревачкој гимназији и (ко)аутора средњошколских читанки, која је изврсно познавала стање наставе у основним и средњим школама. Управо се тада почетком априла 1990. године у *Политици* и *Задужбини* огласила Вукова задужбина **Позивом** којим су тражени квалитетни петогодишњи пројекти на истраживању и неговању српског језика, што је пресудно утицало на покретање такмичења.

ПОЗИВ ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ

Извршни одбор Вукове задужбине обраћа се свим научним, културним, просветним установама и организацијама у Југославији да предложе делатности и пројекте у чијем остваривању би, у наредном петогодишњем раздобљу (1991 – 1995), могла учествовати и Вукова задужбина.

Полазећи од циљева Задужбине и усвојених Основа програма до 2000. године, Скупштина Вукове задужбине ће у новембру 1990. године донети петогодишњи план.

Извршни одбор, одбори и комисије Вукове задужбине прегледаће све приспеле предлоге и обавити избор пројеката који ће бити предложени Скупштини. При томе ће се руководити следећим мерилима:

1. Пројекат треба да буде из области за које је Задужбина преваходно заинтересована, а то су: језик и писмо, књижевност, историја, етнологија, односно, у ширем смислу, делатности којима се помаже народни напредак и

унапређује културни развој у складу с трајним вредностима Вуковог дела.

2. Пројекат треба да садржи опис – образложење у којем треба навести шта је у тој области досад рађено у Југославији и иностранству, приложити библиографију објављених радова и што јасније навести који су циљеви пројекта, односно који се нови резултати очекују; затим, стручни тим који ће радити на његовом остваривању и прерачун трошкова потребних да се пројекат у целини оконча. Уколико се ради о вишегодишњем раду, потребно је приложити и програм по годинама.

3. Пројекат треба да буде саставни део програма рада одређене установе или организације која је дужна да обезбеди, из других извора, најмање половину потребних средстава.

Реч "пројекат" подразумева различите облике научног, културног и просветног деловања као што су: научна истраживања, објављивање научних, стручних публикација и дела из области уметности, организовање изложби, предавања, научних скупова, васпитно-образовних и других облика просвећивања, прикупљање и заштита културних добара, итд., и може се остваривати у земљи или иностранству.

Вукова задужбина ће посебно подржати пројекте који су настали као резултат сарадње више организација и појединаца. Средствима Задужбине помагаће се само програми највишег квалитета, трајног дејства и ширег значаја.

Извршни одбор позива осниваче и суосниваче Вукове задужбине да својим предлозима помогну припрему што квалитетнијег петогодишњег плана рада и моли све заинтересоване да своје предлоге и иницијативе доставе ВУКОВОЈ ЗАДУЖБИНИ, Београд, Маршала Тита 2, најкасније до 30. јуна 1990. године.

Овим објављеним конкурсом створена је могућност да се и Друштво за српски језик и књижевност Србије укључи у петогодишњи план Задужбине. Мада је и Вукова задужбина увелико тражила путеве како би неким активностима ушла у основне и средње школе. Убрзо је уследио позив управника Вукове задужбине Илинке Мићић председнику и секретару Друштва. У том разговору наша идеја о покретању такмичења била је са одушевљењем подржана, али је затражена брза реализација и путеви верификовања. Одмах је на наш предлог позвана Нада Ристић, просветни саветник за наставу српског језика и књижевности у Републичком заводу за васпитање и образовање Србије и председник Актива просветних саветника, којој је презентирана документација, што је одмах определило њену сагласност и подршку Републичког завода. На истом састанку укључена је у овај тим Десанка Латковић са образложењем да ће ускоро одласком досадашњег управника у пензију преузети дужност управника Вукове задужбине. Тако је створен синхронизован тим, који је, свако у својој области, убрзано и одговорно деловао. После овог договора уследиле су активности Друштва, Републичког завода за васпитање и образовање Србије и Вукове задужбине.

На седници **Управа Друштва** прихвата иницијативу председника из чега је следила хитна нормативна процедура: званична пријава пројекта Вуковој задужбини такмичења из српског језика и језичке културе за ученике основних и средњих школа, лингвистичких секција основних и средњих школа и припрема за такмичење из говорништва. Такође је сачињен пројекат такмичења из књижевности, које садржи писмени део квалификационог испита на Катедри за књижевност – у виду школског писменог задатка са темом из књижевности, док се не усагласе мишљења методичара о тестовима из књижевности као такмичарском материјалу. Одлуком Просветног савета уведено је и ово такмичење у наше школе, о чему је Управа писмено обавештена. Сачињен је пројекат такмичења из српског језика и језичке културе (**Пријава, Правилник, Пропозиције**) и прослеђен Вуковој задужбини у року који је објављен у Конкурсу.